

VAKADAN DESTANA 1566 SZİGETVÁR KUŞATMASI

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Şevket Çağatay ÇAPRAZ*

Öz

Farklı biçimsel özellikler ve amaçlarla kaleme alınsalar da belli bir perspektife sahip XVI. - XVII. yüzyıl Avrupa kronikleri ve edebi eserleri, bahsettikleri konuları milli kimlikle bağdaştırmaya ve dini açıdan sağlam bir temele oturtmaya gayret etmişlerdir. Takip ettikleri bu usul, Osmanlı kuvvetlerinin Batı'daki ilerleyişi hususunda gittikçe yoğunlaşarak tezahür etmiştir. Söz konusu özellikler Macar ve Hırvat tarihi vesikalarında da görülmekte, vakalar mümkün merteye epik bir çerçevede ele alınmaktadır. İlâveten, her halükarda mevzu bahis kaynakların tarafların askeri güçleri, savaş yöntemleri ve siyasi hedefleri gibi hususlarda aydınlatıcı veriler sundukları ve aynı zamanda Batı dünyasının kültürel anlamda Osmanlılara ve Osmanlı fetihlerine dair bakış açısını yansıttıkları gözlemlenmektedir.

İlginçtir ki, sadece bir serhat kalesi olan Szigetvár'ın Osmanlı İmparatorluğu tarafından ele geçirilmesi, ne Bâb-ı Âli'nin genişleme ne de Viyana idaresinin savunma politikasında bir değişikliğe neden olmamıştır. Buna rağmen muhasara, Macar ve Hırvat tarih yazımında destanlaşan en önemli olaylardan biri olup, niteliği bakımından eşsiz bir yer işgal etmektedir. Zira 1526 Mohaç Meydan Muharebesi ile Macaristan, Osmanlı fetihlerine karşı tarih sahnesinde kalma mücadelesi vermeye başladı. Böyle bir coğrafyada doğal olarak bireylerin kavgalarına kendilerini adanmaları suretiyle şehitlik mertebesine ulaşmaları esasına dayalı bir vakanüvislik anlayışı ehemmiyet kazandı. Bu bakımdan Macar kronikleri ve günlüklerinde Zrínyi'nin şahsına münhasır hayat anlayışı ve düşüncesi tarzı, yiğitlik ve fedakârlık ilkesine inşa edilen bir üslupta yansıtıldı.

Çalışmada dikkate sunulmaya çalışıldığı üzere, bilhassa muhasara esnasında Sultan Süleyman'ın vefat etmesi, Zrínyi'nin ise ölümü pahasına kaleyi savunmuş olması Macar ve Hırvat belgelerinde Szigetvár'ın Hristiyanlığın kalesi, Zrínyi'nin ise Hristiyanlığın koruyucusu olarak ele alınması beraberinde getirmiştir. Gerçekleşen yapısal değişim meselenin mistisizm ile

* Kırklareli Üniversitesi, Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu, cagataycapraz@gmail.com

harmanlanmasına da neden olmuştur. Bu temelde incelemede, 1566 Szigetvár Kuşatması ile ilgili dönem kaynakları, aralarındaki bağlantı ve çelişkiler kapsamında ele alınarak; bir vakanın milli hafızada edindiği yer ve ne suretle destanlaştığı irdelenmeye çalışılmış; savaş hasebiyle de olsa iki medeniyetin teması tarihsel kritik çerçevesinde tetkik edilerek, meselenin ilmi gerçekliği ortaya konulmak istenmiştir.

Anahtar kelimeler: Szigetvár, I. Süleyman, Miklós Zrínyi, Osmanlı, Destan, Habsburg.

From Event To Saga The Siege Of Szigetvár In 1566

Abstract

Having a certain perspective and written up with different morphological features and objectives, XVI - XVII century European chronicles and literary works endeavored to associate the subjects they mentioned with the national identity and build them on a religiously solid ground. This method increasingly appeared in relation to the Ottoman forces' advancement in the West. The aforementioned features are also seen in Hungarian and Croatian historical documents and the cases are handled in an epic frame as far as possible. Additionally, it is observed that the aforesaid sources provide enlightening data on the parties' military forces, battle methods and political targets, and reflect the Western world's cultural perspective of the Ottomans and Ottoman conquests as well.

Interestingly enough, the capture of Szigetvár that was only a border castle, by the Ottoman Empire did not make any changes neither in Sublime Porte's expansion policy nor Vienna administration's defense policy. Nevertheless, the siege is regarded as one of the most important epic events in the Hungarian and Croatian history writing and has a unique place in history in terms of its nature. The reason for that is because Hungary started to struggle for keeping its existence in the stage of history against the Ottoman conquests with the Battle of Mohács in 1526. In such geography, a sense of historiography based on the individuals' achievement of martyrdom by committing themselves to their causes naturally became important. In this respect, Zrinski's unique sense of life and way of thinking were reflected in the Hungarian chronicles and diaries in a style based on the principles of bravery and sacrifice.

As is presented in the study, particularly the facts that Suleiman the Magnificent deceased during the siege and Zrinski defended the castle to the death led to the handling of Szigetvár as the stronghold of Christianity and Zrinski as the protector of Christianity in the Hungarian and Croatian documents. This structural change also caused the blending of the matter with mysticism. On this basis, the study tries to examine the place of an incident in the national memory and how it became an epic by analyzing the periodical sources on 1566 Siege of Szigetvár in the context of relations and contradictions between them, and indicate the scientific reality of the matter by exploring the contact of two civilizations, although it was in consequence of battle, in the framework of historical criticism.

Keywords: Szigetvár, Suleiman I, Nikola Zrinski, Ottoman, Saga, Habsburg.

Yabancı harflerin telaffuzu: Çalışmada, tarihi vesikalarda geçen kişi ve yer adlarının özgün halleriyle yansıtılması amaçlanmış, bu bakımdan bir söyleniş cetvelinin verilmesi uygun görülmüştür. Á: Uzun a şeklinde okunur. / C: Almanca “Zeit” sözcüğündeki z gibi, t ve s birlikte söylenir. Cs: Ç sesine karşılık gelir. / Ć: Ç sesine karşılık gelir. / Ć: Ç sesine yakındır. / Ę: Telaffuzu uzun i şeklinde yapılır. / Gy: D ve y sesleri birlikte söylenir. / Dzs: Türkçedeki c sesini karşılar. / Í: Telaffuzu uzun i şeklinde yapılır. / J: Türkçedeki y sesini karşılar. / Ly: Türkçedeki y sesini karşılar. / Ó: Uzun o şeklinde okunur. / Ő: Uzun ö şeklinde okunur. / S: Türkçedeki ş sesini karşılar. / Sz: Türkçedeki s sesini karşılar. / Ű: Uzun u şeklinde okunur. / Ű: Uzun ü şeklinde okunur. / Zs: Türkçedeki j sesini karşılar.

*“In galea Martis nidum fecere columbae,
Apparent Marti qua sit amica Venus.*

Isten Velünk.”

Gróf Miklós Zrínyi¹

Osmanlı ve Habsburg İmparatorlukları Arasında Miklós Zrínyi

1520 tarihi Macaristan’da sistematik fetihlerin başlangıcı oldu. Kanuni Sultan Süleyman’ın tahta geçişini takiben Osmanlı ordularının batı yönünde gerçekleştirdiği fetihler, Avrupa’da büyük tedirginlik yaratmış, özellikle 1521’de Belgrat’ın alınmasıyla Osmanlı askeri gücü artık Macaristan’da da varlık göstermiştir.² Lakin imparatorluğun söz konusu yayılmasına karşı Macar topraklarında Miklós Zrínyi adlı önemli bir şahsiyet belirmiştir.

1508 senesinde dünyaya gelen Hırvat kökenli Miklós Zrínyi’nin (Hırvatça Nikola Šubić Zrinski ya da Zrinski Sigetski) çocukluk yıllarına ve yetiştirilmesine dair kaynak bulunmamaktadır. Saptayabildiğimiz kadarıyla 1527’de bir Macar aristokrati olan János Korbáviai’nin ordusunda Osmanlılara karşı savaşmış, zamanla Zrínyi ailesinin en zengin toprak sahiplerinden biri haline gelmiştir.³ Kendisi buna mukabil gerek 1102 tarihinde *Personal Unio* sitemine dâhil olmuş Macar ve Hırvat krallıklarının gerekse Habsburg I. Ferdinand’ın idaresinde, Orta Avrupa’da boy gösteren Habsburg Monarşisi’nin politik elitlerinin; diğer bir ifadeyle ulusların üstünde yer alan aristokratların önde gelenleri arasına dâhil olmuştur.⁴

¹ “Güvercinler yaptı yuvalarını Mars’ın miğferine,
Mars’ın Venüs’ü sevdiği aşikâr hale geldi böylece.
Tanrı bizimle olsun.”

Kont Miklós Zrínyi

Gróf Zrínyi Miklós, *Adriai Tengernek Sirenaia, Groff Zrini Miklós*, Kiadta: Kazinczy Ferencz, Kosmerovi Máté Czászár Ó Felsege Könyvnyomatatója, Bécs, 1651, s. 3.

² Ferenc Szakály, “Nándorfehérvár 1521-es Ostromához”, *Hadtörténelmi Közlemények*, Szám: 4, Év: 25, Kötet: 179, Január 1978, s. 488.

³ Géza Pálffy, “Egy Horvát-Magyar Főúri Család A Habsburg Monarchia Nemzetek Feletti Aristokratáciájában. A Zrínyiek Határon Átívelő Kapcsolatai”, *A Zrínyiek A Magyar és A Horvát Históriaiban*, Szerkesztette: Bene Sándor-Hausner Gábor, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, s. 39-67.

⁴ Ferenc Salamon, *Az Első Zrínyiek*, Heckenast Gusztáv, Pest, 1865, s. 75.

Mohaç Savaşı Zrínyi'nin politik faaliyetlerinde belirleyici oldu. Zira babası Hırvatistan Valisi György Zrínyi, Kral II. Lajos'un savaşta ölmesi üzerine Habsburg Ferdinand ve Osmanlı İmparatorluğu ile işbirliği yapan Erdel Voyvodası János Szapolyai arasında baş gösteren taht mücadeleleri esnasında Szapolyai'yi destekledi. Buna karşı oğul Zrínyi derhal Habsburg İmparatorluğu'nun Krayna başkumandanı Johann Katzianer ile Bosna'ya karşı harekete geçmiş, lakin başarı sağlayamamıştır.⁵

Bey, 1529 tarihli Viyana savunmasında da görev aldı, bunu takiben Osmanlı ilerlemesine karşı neredeyse tüm askeri faaliyetlerin içinde bulundu. Viyana sarayına gösterdiği sadakatten ötürü I. Ferdinand kendisine Çakovec Kalesi'ni ve Muraköz'ün önemli bir kısmını verdi.⁶ Katalin Frankopan ile yaptığı evlilik sayesinde Kuzey Hırvatistan'daki topraklarını daha da büyüttü.⁷ Ardından Zala kontu ilan edildi. Zrínyi daha sonra Hırvatistan valisi olarak atanarak ülkenin en yüksek unvanlarından birine erişti. Sağladığı imkânlarla 1542'den itibaren Macar Krallığı'nın güney bölgesindeki askeri faaliyetleri idare eder hale geldi.⁸

General 1542 sonbaharında 400 atlıyla birlikte Budin savunmasına da katıldı.⁹ Bu desteği mukabilinde Kral Ferdinand tarafından kralın Hırvat-Slavon naibi olarak atandı. Söz konusu dönemde, Osmanlı kuvvetlerine karşı Hırvat-Slavon hattını güçlendirmek gayesiyle askeri faaliyetlerini Zagreb'den Drava'nın kuzeyine çekti.¹⁰ 1556 senesinde, Babócsa Kalesi'nde Budin Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'nın yenilgiye uğratılmasında temel rol üstlendi. Böylece Szigetvár'ın 1556 tarihli ilk savunmasının başarılı olmasında büyük rol oynadı. 1557 senesine gelindiğinde Zrínyi, Habsburg İmparatorluğu'nun defterdarlık makamına getirildi.¹¹ Kardeşi János Zrínyi'nin ölümü üzerine aile toprakları Miklós Zrínyi'ye kaldı. Kendisi, bu toprakların yakından idaresi ve korunması için Szigetvár'a atanmasını talep etti. Szigetvár komutanı Márk Horváth'ın 1557 yılı, Ağustos ayındaki ölümü üzerine 2 Kasım'da makamına Zrínyi geçti.¹²

Kale her ne kadar Habsburg kontrolünde de olsa, yeni komutan kalenin savunması hususunda Almanlara güvenmemiş ve göreve gelir gelmez "aktif savunma sistemi" yöntemini uygulamaya başlamıştır. Buna göre 1562 senesi içinde Szigetvár'dan Pécs'e kadar olan bölgeyi kendi kontrolüne aldı, ayrıca

⁵ Lilla Anna Trubics, *Odnos Hrvatske i Madarske Barokne Epike: Prijevod i Adaptacija Madarska i Hrvatska Zrinijada Diplomski Rad*, Sveučilište u Zagrebu Filozofski Fakultet Odsjek za Hungarologiju Turkologiju i Judaistiku, Zagreb, Srpanj, 2014, s. 23.

⁶ Gyula Sebestyén, *Zrínyi Miklós, A Szigetvári Hős*, Franklin Társulat, Budapest, 1896, s. 181.

⁷ Károly Ráth-Flóris Römer, *Györi Történelmi és Régészeti Füzetek*, Volume: II, Sauerwein Géza, Győr, 1863, s. 198.

⁸ Vladimir Kalsan, "Adalékok A Muraköz Történetéhez", *Vármegyék és Szabad Kerületek, 1-2, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 27*, Szerkesztette: Radics Kálmán, A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Igazgatója, Debrecen, 2001, s. 313-317.

⁹ Albert Gárdony, "Pest Városá a Középkor Alkonyán", *Tanulmányok Budapest Multjából*, Szerkesztette: Nemethy Károly és Budó Jusztin, Budapest Székesfőváros Kiadása, Budapest, 1938, s. 11.

¹⁰ Ferenc Salamon, *Az Első...*, 1865, s. 78.

¹¹ Ferenc Salamon, *Az Első...*, 1865, s. 80.

¹² Albert Gárdony, "Pest Városá...", 1938, s. 13.

Drava'nın güneyinde kalan Monoszló ve Szentgyörgy'de yapımına başlanan Osmanlı binalarını tahrip etti.¹³ Ancak tüm bu direnişe rağmen I. Süleyman'ın daha 1532'deki Macaristan seferlerinde beyin topraklarının büyük kısmı Osmanlı kuvvetlerinin kontrolüne geçmişti. Hatta otuz yıl sonra, şimdiye geldiğinde, 1 Haziran 1562'de Sultan ve Ferdinand arasında imzalanan ve Habsburg idaresinin yıllık otuz bin altın vergi ödemeye razı gelmesi suretiyle barış sağlayan İstanbul Antlaşması, Zrínyi'nin bundan sonraki faaliyetlerini de durdurdu.¹⁴ 1564 senesinde Ferdinand tarafından Yukarı Tuna başkomutanlığına atansa da bey, yalnızca iki yüz süvari ve yüz yayaya yetecek kadar finansman sağlayabildi.¹⁵

I. Ferdian'dın 25 Temmuz 1564'te hayatını kaybetmesi üzerine yerine tahta II. Maximilian çıktı.¹⁶ İdari değişiklik nedeniyle toplanan imparatorluk konseyinde Osmanlılarla Ferdinand'ın yaptığı barış görüşüldü. Konseye katılan Zrínyi, Báb-ı Âli ile yapılan sulhun ülkeyi yavaş yavaş felakete sürüklediğini, adları dahi her ne kadar korku salsa da 70-80 bin kişilik bir kuvvet toplanabileceği takdirde yenilgiye uğratılabileceklerini belirtti. Ancak konseyde barışın sürdürülmesi ve sınır boylarındaki kalelerin savunma için güçlendirilmesi kararı alındı.¹⁷ Bu olay Habsburg merkezi yönetimi ve Zrínyi arasında bir kırılma noktası olmuştu. Zira Maximilian idaresi, Zrínyi'nin kuvvetlerine maaş ödemeyi kesti ve Szigetvár'ın denetimi için imparatorluk müfettişleri gönderildi. Kalenin merkezin kontrolüne alınmış olmasından ötürü Zrínyi bundan böyle civar köyleri işgal ederek kendisine mali kaynak yaratmaya çalıştı.¹⁸

İmparator II. Maximilian'ın tahta çıkışını takiben artan gerginlik ve daha ziyade Viyana'nın askeri açıdan güçlendirilmesine verilen önem hasebiyle Habsburg idaresi, Zrínyi'yi Szigetvár savunmasında yalnız bıraktı. Ayrıca Macaristan'ın yol şartlarında, imparatorluk ordularının konakladığı Győr'ün yaklaşık 300 kilometre ötesindeki Szigetvár'a iache gönderilmesi de mümkün görülmemişti. Steiermark üzerinden Szigetvár'a ulaşmak tek seçenek olarak belirse de Kutsal Roma İmparatoru V. Karl bu organizasyonu finanse etmekten kaçınmıştır.¹⁹ İlaveten belirtmek gerekir ki, Osmanlı akınlarına karşı Orta

¹³ Géza Pálffy, "Magyar Arisztokraták-Horvát Nemesek: Identitások A 16-17. Században", *História*, Szám: 5-6, Év: 33, Kötet: 208, Május-Június 2011, s. 25.

¹⁴ Dezső Csánki, *Magyarország Vármegyéi és Városai Enciklopédiája*, Somogy Vármegye, Országos Monografia Társaság, Budapest, 1896, s. 449.

¹⁵ Géza Pálffy, "Közép-Európa Közös Hőse A Szigetvári Zrínyi Miklós A Magyar-Horvát Királyság és A Habsburg Monarchia Elitjében", *Magyar Tudomány*, Szám: 9, Év: 177, Kötet: 60, Szeptember 2016, s. 1052.

¹⁶ Brigitte Vacha, *Die Habsburger. Eine Europäische Familiengeschichte*, Styria, Graz/Wien/Köln, 1992, s. 162-164.

¹⁷ József Bessenyei, "Szigetvári Zrínyi Miklós", *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica, Tomus IX.-Fasciculus 4*, Szerkesztette: Bene Sándor-Hausner Gábor, E Typographeo Universitatis, Miskolc, 2004, s. 46-47.

¹⁸ András Oross, *A Magyar Királyság Törökellenes Határvédelmi Rendszerének Felszámolása és Átszervezése A 17-18. Század Fordulóján*, Phd Disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2011, s. 231.

¹⁹ Géza Pálffy, "A Bajcsavárig Vezető Út. A Stájer Rendek Részvétele A Dél-Dunántúl Határvédelmében A 16. Században", *Weitschawar / Bajcsa-Vár Egy Stájer Erődítmény Magyarországon A 16.*

Avrupa'daki iktidarı temsil eden Habsburg idaresinin yeterli askeri ve maddi imkânı bulunmamaktadır. Győr taburunda başlayan salgın ise imparatorluk ordularının hareket kabiliyetini mümkün mertebe azaltmıştır.²⁰

Başında I. Süleyman'ın bulunduğu Osmanlı ordusu 1566 baharında tekrar Macaristan seferine çıktı.²¹ Kanuni, 1543'ten beri Macar topraklarına karşı yürümemişti. Osmanlı ordusunun büyüklüğü ve başında padişahın bulunması Szigetvár kuşatmasının tarihsel önemini arttırdı. Tayyip Gökbilgin'in de tespit ettiği üzere bu dönemde Osmanlı vüzerası ve Erdel Hükümdarı János Zsigmond'un asıl hedefi Eger Kalesi'nin ele geçirilmesidir.²² Ancak Szigetvár'ın yaklaşık 45 kilometre güneydoğusunda bulunan Siklós'ta, Miklós Zrínyi'nin Tırhala Sancakbeyi Mehmed'i baskına uğratmak suretiyle kendisini ve oğlunu öldürmesi, ayrıca 17 bin dükaya el koyması seferin yönünü değiştirmiştir.²³ Neticede 5 Temmuz'da 2. Vezir Pertev Paşa komutasında Gyula kuşatmasının başlatılmasının ardından sıra Szigetvár'a geldi.²⁴

Kuşatmadan Önce Szigetvár

1566 senesinde Szigetvár dış, orta ve iç kale olmak üzere üç kısımdan; buna ilaveten eski kent, yeni kent ve kale bölümlerinden oluşmaktadır. Köprülerle aralarında geçiş sağlanan bu kısımlar birbirini çevrelemektedir. Kale beş burçla donatılmış olup, ayrıca dört, beş, bazı yerlerde yedi metre uzunluğundaki duvarlar meşe ağaçlarıyla kuvvetlendirilmiştir. Çan kulesi ve kale muhafızlarının evleri kiremitten yapılmıştır. Kalede 700 kadar askerin dışında yaklaşık 2.000 kişiden oluşan köylü, taş işçisi, marangoz ile kadın ve çocuk yaşamaktadır.²⁵

Muhasara başlamadan önce Győr serdarı Salm Kontu Eck, süvarileriyle birlikte Budin Paşası Arslan Paşa tarafından kuşatılan Várpalota'yı kurtardı. Ardından Osmanlı kuvvetlerince ele geçirilmiş Veszprém ve Tata kalelerini geri aldı.²⁶ Böylece Balaton Gölü'nden kuzeye uzanan hattı kuvvetlendirmek mümkün olmuş, lakin Szigetvár'ın durumunda bir değişiklik gerçekleştirilememiştir. Ayrıca Tuna'nın kuzey kanadının, yeni Budin paşası Sokullu Mus-

Század Második Felében, Szerkesztette: Kovács Gyöngyi, Vándor László Megyei Múzeumigazgató, Zalaegerszeg, 2002, s. 15.

²⁰ Rhoads Murphey, *Ottoman Warfare 1500-1700*, UCL Press, London, 1999, s. 45.

²¹ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet'ül-Ahbâr'il-Esrâr der Sefer-i Sigetvár*, Konya İzzeddin Koyunoğlu Kütüphanesi, No: 14622, v. 11-a/11-b.

²² Topkapı Müzesi Sarayı Arşivi, No. E. 1421. M. Tayyip Gökbilgin, "Kanuni Sultan Süleyman'ın 1566 Szigetvár Seferi Sebepleri ve Hazırlıkları", *Tarih Dergisi*, Sayı: 21, Yıl: 17, Cilt: 16, Mart 1966, s. 8; Ramazan-zâde Âgehî Mansur Çelebi, *Fetihnâme-i Kal'a-i Sigetvár*, İstanbul Üniversitesi Tarih Yazmaları, No: 3884, v. 9-a.

²³ Ramazan-zâde Âgehî Mansur Çelebi, *Fetihnâme-i...*, No: 3884, v. 9-b. Selânikî Mustafa Efendi, *Târih-i Selânikî*, Cilt: I, Yayına Hazırlayan: Mehmet İpşirli, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 23. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt: II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 412.

²⁴ Peçevi İbrahim Efendi, *Târih-i Peçevî*, Cilt: I, Yayına Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Mersin, 1992, s. 295. Solak-zâde Mehmed Hemdemî, *Târih-i Solak-zâde*, Cilt: II, Yayına Hazırlayan: Vahid Çabuk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s. 300.

²⁵ Géza Palffy, "A Bajcsavárig...", 2002, s. 16.

²⁶ József Hungler, *A Török Kori Veszprém, Veszprém Megyei Könyvtár, Veszprém*, 1986, s. 73.

tafa Paşa'nın kuvvetlerince kontrol altına alınması dolayısıyla Zrínyi, Győr tarafından gelebilecek bir destekten de umudunu kesmiştir.²⁷

Elhâsıl kaleye kapanmak suretiyle Osmanlı kuşatmasına karşı koymaktan başka seçeneği kalmamıştır. Durumu notlarında şu şekilde ifade etmektedir:

“...yüce tanrının adıyla her halükarda bu kaleye kapanmaya ant içtik.
Zira dileğimiz, kanımızı akıtmak suretiyle sadakatle, yılmadan, mesutça
ve kader öyle isterse boynumuz pahasına evvela merhametli tanrımıza,
sonra onun aziz çasar ve kral hazretlerine; Hristiyanlığa ve güzel ama
harap olmaya bırakılmış yurduna hizmet etmektir.”²⁸

Kanuni Sultan Süleyman'ın bölgeye ulaşmasıyla Szigetvár'ın etrafındaki kuşatma halkası 9 Ağustos'ta tamamlanmış oldu.²⁹ Zrínyi'nin uşağı Črnko'nun Hırvatça tuttuğu kayıtları Latinceye tercüme eden Samuel Budina, ordunun merkezi yerleşimine dair şu bilgileri vermektedir: “Sultanın çadır ve pavyonları kaleden çeyrek mil uzaklıkta, Semlék Tepesi ya da Dağı arkasında, Sziget bağlarından uzak olmayan bir yerde bulunurdu.”³⁰ Osmanlı ordusunun yerleşimi hakkında Istvánffy'nin yaptığı tasvir ise daha ayrıntılıdır: “Süleyman... Sziget yakınına vardı... Koca ve geniş yeşil renkli çadırı, Zsibót'da bağ tepeleri ve uzun Semlék Dağı arasında, toprakların menziline dışarıda gerildi. Burayı kaleden görmek mümkün değildi.”³¹

Zrínyi Osmanlı ordusu tarafından sarılan kaledeki tüm askerlere ve halka iç kaleye yerleşmesi emrini verip, kentin tüm kapılarını kapattırdı. Ayrıca askerleri arasında korku ve sadakati arttırmak maksadıyla dış kalenin kapısının önünde bir darağacı kurdurdu.³² İç kalede biriken insanlara bey şöyle sesleniyordu:

²⁷ Matthias Koch, *Quellen zur Geschichte des Kaisers Maximilian II*, Voigt & Günther, Leipzig, 1861, s. 88-91.

²⁸ “...úgy határozotunk, hogy a hatalmas Isten nevében mindenképpen e várba zárkozunk be, mert az a kívánságunk, hogy mindenekelőtt a jószágos Istennek, azután ő szent császári és királyi felségének, valamint a kereszténységnek, s ennek az édes, végső pusztulásba taszított hazának hűségese, állhatatosan és derűs arccal szolgáljunk vérünk hullásával, s ha a sors úgy hozná, akár sajtát fejünk veszélyeztetésével is.” Judit Nyerges-Péter Köszeghy, *Zrínyi Miklós Válogatott Levelei*, Balassi Kiadó, Budapest, 1997, s. 46.

²⁹ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet'ül...*, No: 14622, v. 20-b.

³⁰ “...apud Simlehouum quarta parte vnius miliaris ab arce in quodam colle seu monte non procul à Sigethi vineis distante ... Cæsaris tentoria seu papilonas figurantur...” Samvelem Bvdinam Labacensem, *Historia Sigethi*, Totivs Sclavoniae Fortissimi Propvgnacvli, quod à Solymanno Turcarum Imperatore nuper captum Christianisq; ereptum est, ex Croatico fermone in Latinum conuersa, Officina Caspari Stainhoferi, Viennæ, 1568, s. E ij.

³¹ “...Solimanus cum prætorianis & Acangis prædatoriis equitibus, ac tota molecopiarum, quæ ad centum millia equitum, præter, quæ ad centum millia aquitum, præter Ianiceros & Asapos pedites constituere ferebantur, propius Sigethum adventavit, ejusque tentoria amplissima & spaciosissima viridis coloris, ad Sibotum, (villæ est nomen in prædium conversæ) inter vineta & Semlecum oblongum collem, extra tormentorum jactum extensâ fuit; ita ut collis objectu ex arce conspici non possent. Caetera multitudo per colles & juga, longo ordine consedit.” Likolai Istvánfi Pannoni, *Historiarum de Rebus Vngaricis Libri XXXIV*, Sumptibus Antonij Hierati, 1622, s. 294.

³² Budina Sámuel *Históriaja Magyarul és Latinul Szigetvár 1566. Évi Ostromáról*, Szigetvári Várbaráti Kör, Szigetvár, 1978, s. 36.

“Kardeşlerim güçlü erkekler, korkusuz yiğitler! Hepiniz yüce çasar için hizmet edersiniz. Artık hep beraber, kesin olarak görmekteyiz ki, sultan kapımıza dayanmıştır. Vakit hazırlanma ve sarsılmaz cesaretimizle düşmanı, tüm Hristiyan âleminin hasmını bekleme vaktidir. Onlar ki, ebedi kibir ve cahil cesaretiyle kendi güçlerine, kâfir askerlerinin ganiliğine güvenip bize karşı silaha sarıldı. Biz ise elbette arzumuzu geri çevirmeyecek, onları ise helak edecek tanrıya güvenir ve ona itimâd ederiz. Velhasıl Türk çasarn buraya varmasını gönül rahatlığıyla bekleyelim. Düşmanın gücü ve birliklerinin çokluğu bizi korkutmasın. Yüce tanrıma dua edip yardımını istemede tereddüde düşmeyelim. Zira o şevketini bize gösterip yardım elini uzatacaktır. Her şeyden önce birbirimize inançla bağlanmamız gerekir. Aramızda kıskançlık, düşmanlık, nefret kalmasın. Yüce yaradan izin verdiği sürece birimiz diğerine saldırmassın, bütün gücümüzle içimizdeki onuru açığa çıkaralım, birbirimize iyi niyet gösterelim. Bu nedenle kardeşlerim! Yemin etmemizi ve kendimizi mükellef kılmanızı lüzumsuz değil, aksine en önemli mesele olarak görürüm. Evvela en büyük yol göstericimize, tanrıya ve onun helak edilmiş yurduna olan bağlılığımız ve gayretimiz için sadakat yemini edelim. İyân olsun diye önce ben sonra siz ahdedeceksiniz; aramızda şüpheye yer vermeyelim. Duyun benim ahdimi: Ben Miklós Zrínyi önce her şeyin üstündeki tanrıya, sonra yüce efendimiz, emredicimiz, kudretli çasara; bu zavallı yurdum ve burada toplanmış askerler, cesur erkekler üzerine yemin ederim. Baba, oğul ve kutsal ruh; tüm teslis ve bir tanrı, ben sizi asla bırakmayacağım. Sizinle ölür ya da yaşarım, iyi ya da kötü ne olursa olsun sizinle göğüs gererim. Şimdi şakirtler gibi iki parmağınızı kaldırıp, tanrıyı tanık olarak çağırıp, sizin de aynı şekilde yemin etmeniz lazım gelir. Sonra herkes kapıda kendi komutanına sadakat yemini etsin. Elbet gözüm üstünüzdedir ve yemin etmeyenleri, çekinenleri en ağır şekilde cezalandıracağım. Zira o kişi bizimle sonuna kadar gelmeyi düşünmez, onurlu değil, hain sayılır; binaenaleyh enselerinde olacağız. Şudur ki sizin yemininiz: Hepimiz; yurttaşlar, süvariler, yüce çasarn askerleri evvela her şeyin üstündeki tanrıya, sonra Hristiyan kilişemize, yurdumuza ve efendimiz Miklós Zrínyi'ye yemin ederiz! Onurlu ve itaatkâr beylere yakışacağı şekilde onun her sözüne boyun eğerez. Onunla birlikte yaşayacağımızı ve öleceğimizi sarsılmaz inancımızla kabul ederiz. Size daha sözüm bitmemiştir, dinleyin sesimi! Eğer ölürsem yerime, sizin başınıza, aranızdan akrabam Gáspár Alapi'yi atadım. Emrim odur ki, ona itaat edip, bana gösterdiğiniz en büyük saygıyı ona da gösterin. Verdiği her emri hızla ve büyük bağlılıkla yerine getirin! Şimdi savaş kanunlarını iyi dinleyin: Yaya ya da süvariler arasında biri komutana tabiiyeti reddeder, her hangi bir nedenden ötürü emri yerine getirmekten intina eder ya da efendisine saldırırsa üstüne ölüm yağsın! Eğer biri Türklere gelen bir mektup alır ya da okursa derhal kesilsin! Biri okla fırlatılmış ya da bir yere koyulmuş mektup bulursa emrim odur ki, derhal komutanına yetiştirsin ve yakılsın! İstihkâmları ve diğer yerleri gece gündüz koruya-

cak askerler, yüzbaşılar, voyvodalar ve komutanlar tarafından belirlenmiştir. Subay da olsa diğerlerinden de olsa komutanının, yüzbaşısının, voyvodasının, onbaşısının bilgisi ve izni olmaksızın yerlerini terk edenler, uzaklaşanlar sorgu sual olmaksızın kesilecektir. Eşler ya da anneler evlatlarına yiyecek, içecek ve değerli diğer eşyalar götürebilir, ancak asker muhafızlığını yaptığı yerden ayrılamaz. Annesi, hanımı olmayanlara kendi mutfağımdan yemek verilecek ve komutanlar vasıtasıyla yemeği yeterli miktarda ve uygun zamanda almalarına ihtimam gösterilecektir. Günlük ve şahsi 1 meszey³³ şarabı olmayanlara şarap ve bunun dörtte biri kadar ekmekek, sirke ve tuz verilecektir. Evli olup da ekmeği olmayanlara kendi ekmeceklerini pişirsinler diye un ve domuz eti dağıtılacaktır. Son olarak aralarında gizlice istişare edenler yakalandıkları takdirde asılacaktır. Bunları tesadüfen duyup, görüp de dostluktan ötürü ses etmeyenler aynı şekilde onlarla birlikte cezalandırılacaktır. En nihayet biri yoldaşından bir kuruş bile çalsa derhal tutuklanacaktır.³⁴

³³ 1 meszey yaklaşık 400 ml. István Bogdán, *Régi Magyar Mértékek*, Gondolat Zsebkönyvek, Budapest, 1987, s. 114.

³⁴ *Testvéreim, derék férjak és bátor vitézek! Akik a császári felségnek szolgáltok, most már mindannyian biztosan látjuk, hogy a török császár a nyakunkon van. Ezért a szükség parancsolja, hogy készüljünk fel, rendíthetetlen bátorsággal várjuk be ellenségünket és az egész keresztény világ ellenségét, aki határtalan göggel, meggondolatlan vakmerőséggel, saját erejében és hitetlen embereinek a sokaságában bizva fogott feyvert ellenünk. Mi pedig reménységünket és bizodalunkat az Istenbe helyezzük, aki minket biztosan meg tud segíteni, öket pedig a legkönyebben vissza tudja szoritani, és el tudja pusztítani. Ezért nekünk a török császár idejövetelet nyugodt szível kell várunk, nem riaszthat meg bennünket ellenségünk ereje, csapatainak nagy száma. Egyáltalán nem kételkedünk abban, hogy ha legfelségesebb Istenünket buzgó imáinkkal segítségül hívjuk, ő kegyesen mellénk áll, és segítséget fog nyújtani. Mindenekelőtt arra kell törekednünk, hogy egyetértők, egymáshoz hívek legyünk. Ne legyen köztünk félténység, ellenségeskedés, vagy gyűlölet, egyikünk a másik ellen ne támadjon, hanem minden erőnkkel azon legyünk, hogy közöttünk a becsület lakozzék, és a legnagyobb egyetértésben és jóakarásban éljünk, ameddig a Mindenható jónak látja. Ezért testvéreim, semmiképpen sem felesleges most, sőt a legfontosabb dolognak azt tartom, hogy először és mindenkifelett esküvel kötelezzük el magunkat: elsősorban tegyünk hűségesküt az Istennek, a mi legfőbb előjárónknak és ennek a meggyötört hazának, hogy hűségesek és kitartók leszünk. Elsőként én esküszöm, utánam pedig ti, hogy nyilvánvaló legyen: köztem és köztetek nem hagyunk ki semmi lehetőséget a bizalmatlanságra. Halljátok meg esküvésemet: Én, Zrínyi Miklós először a Mindenható Úristennek esküszöm, azután a császári Felsőnek, a mi legfőbb urunknak és parancsolónknak és ennek a szegény hazának, továbbá nektek, katonáknak és vitéz férjaknak, akik itt egybegyűltetek: Úgy segítsen engem az Atya, Fiú és Szentlélek Isten, a teljes Szentháromság egy Isten, hogy én titeket soha el nem foglak hagyni, veletek élek és halok, és mindent, ami csak történik, legyen az jó vagy rossz, veletek együtt fogok elviselni. Ezért most az szükséges, hogy ti is ugyanígy esküdjetek két újatokat felemelve, taníul híva az Istent esküt tegyetek, majd mindenki a saját kapitányának is letegye a hűségesküt a kapunál. Most mindgyiketek a diák után fennhangon, két újját a magasba emelve mondja az esküszöveget. Szigorúan ellenőriztetem, és az ellen, aki nem teszi, aki vonakodik esküdni, a legszigorúbban eljárók. Mert az a legkevésbé gondol arra, hogy velünk kitart a végsőkig, és az nem számít becsületes embernek, azt árulónak kell tartanunk. Éppen ezért az ilyent nyomban lefogatjuk. A ti esküvéstek pedig a következő legyen: Mi mindnyájan, polgárok, lovasok és a császári Felső katonái esküszünk először a Mindenható Úristennek, azután keresztény egyházunknak, ennek a hazának és a mi urunknak, Zrínyi Miklós grófnak! Szentül megfogadjuk, hogy -amint ez a becsületes és engedelmes emberekhez illik- neki mindenben engedelmeskedünk. Erősen megfogadjuk, hogy vele együtt akarunk élni és halni! Halljátok továbbá, amit még tudatni akarok veletek: Ha én időközben meghalnék, a halál elragadna közületek, az én helyemre és számotokra rokonomat, Alapi Gáspár urat rendeltem. Nektek megparancsolom, hogy engedelmeskedjete nek, és a legnagyobb tiszteletet, mint nekem, neki is megadjátok. Ha ő nektek bármiféle parancsot ad, gyorsan és*

Szigetvár Kuşatmasının Gidişatı ve Komutanın Ölümüne Dair Temel Macar Kaynakları

Aslında dönemin bilgi ağına bakıldığında kuşatmaya dair verilerde sapmalarının olmaması beklenmektedir. Her şeyden önce muhasaranın seyri, Zrínyi'nin kaleden çıkarak gerçekleştirdiği hücum ve sonrasında Szigetvár'da meydana gelen olaylar, etraftaki Macar kalelerince takip edilmekteydi. Ek olarak kalelerin savunulması için kale güçlendirme angaryalarına sürülen köylüler de serdar kalelerine düzenli olarak bilgi taşırdı. Örneğin bir dönem vesikasına göre Kanizsa Kalesi'nin prefectusu Benedek Szalay, Benedek Nagy'ı edindiği haberi doğrudan Kanizsa'ya bildirmesi amacıyla haber ağının başlangıç noktası olan Babócsa'ya göndermiştir. Görevi, Osmanlı kuvvetlerinin kendilerine ne kadar mesafede olduğunu, yanlarındaki tutsakların sayısını, Börzönce ve Csurgó'yu ele geçirip geçirmediğini ve hatta sultan ve Sokollu'nun an itibarıyla nerede olduklarını, Kanizsa'ya karşı harekete geçip geçmediklerini öğrenmektir.³⁵

İyi işler durumdaki haber ağı dolayısıyla vukuatlar aynı günün akşamı Kanizsa'ya, buradan da bir gün gecikmeyle Győr'e ulaşmaktaydı. Ancak Osmanlı akınları altında Győr'e öylesine fazla haber gitmekteydi ki, hangisinin hakikat değeri taşıdığı kestirilememekteydi. Dolayısıyla Győr'deki Habsburg taburunun Szigetvár'da olanlar hakkında haftalarca kesin bilgiye ulaşamaması, dahası kuşatılan ya da ele geçirilen başka kalenin olup olmadığı, Osmanlı ordusunun ne tarafa yöneldiği hususunda bilgi sağlayamaması söz konusudur.³⁶

Bu bahiste Szigetvár'daki olayların seyrine, Miklós Zrínyi'nin ölüm zamanı ve yerine ilişkin en önemli kaynak, gelişmelerin görgü tanığı ve kontun uşağı

híven teljesítsetek! Halljátok most a haditörvényeket: Ha bárki a lovasok vagy a gyalogosok közül kapitányának vagy parancsnokának az engedelmességet megtagadja, vagy a parancsot vonakodik végrehajtani bármilyen okból is, és aki a parancsnokára kivont fegyverrel támad, az tüstént halál fia legyen! Továbbá, ha valaki török levelet kap, vagy olvas, azt rögtön vágják le! Aki pedig nyíllal belőtt levelet vagy bárhol elhelyezett levelet talál, elrendelem, hogy tüstént adja át kapitányának, hogy az rögtön a tűzbe dobja! Miután az órállásokat és a helyeket, ahol kinek-kinek maradnia, s amiket kinek-kinek éjjel-nappal őriznie kell, a századosok, a vajdák, a főtisztek kijelölték, ha valakit, akár a tisztek, akár a többiek közül is azon kapnak, hogy kapitánya, vajdája, főtisztje, tizedese tudta és engedélye nélkül elhagyta, onnan távol volt, azt minden tárgyalás nélkül azonnal vágják le! Akinek felesége vagy anyja van, azok az ételt, italt meg a többi szükséges dolgokat elvihetik és átadhatják neki, ő azonban őrhelyéről nem mozdulhat el. Annak, akinek nincs sem anyja, sem felesége, a saját konyhámon főztek, és gondoskodni fogok arról, hogy az ételt megfelelő mennyiségben, kellő időben a parancsnoka révén megkapja. Bort is fogok adni azoknak, akiknek nincsen, naponta és személyenként egy meszelyt, illetve ennek egy negyedrészt kenyerrel, ecettel és sóval együtt. Azoknak pedig, akik nősek, de nincs kenyerük, lisztet és disznóhúst osztunk, hogy saját maguk süthessenek maguknak kenyeret. Végül, ha ketten titokban tanácskoznak vagy sugdolóznak egymás közt, és rajtakapják őket, mindkettőjüket tüstént akasszák fel! Ha pedig valaki ilyeneket lát vagy hall véletlenül, és barátságból nem jelenti fel, késedelem nélkül velük együtt ugyanúgy bűnhődjék! És legvégül, aki a bajtársától egy fillér értéket is ellop, azt azonnal kössék fel!” Budina Sámuel..., 1978, s. 36-37.

³⁵ Magyar Nemzeti Levéltár, MKA E 185 Nádasdy Család lt. Missiles 22. d. Nádasdy Kristóf-Nádasdy Tamásné, Nr. 23. Ayrıca bkz. Samu Barabás, *Zrínyi Miklós A Szigetvári Hős Életére Vonatkozó Levelek és Okiratok=Codex Epistolaris et Diplomaticus Comitum Nicolai de Zrinio*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1899, s. 85.

³⁶ Zoltán Péter Bagi, "A 16-17. Századi Határvidéki és Diplomáciai Kémkedés Magyar Nyelvű Irodalmának Áttekintése", *AETAS*, Szám: 4, Év: 24, Kötet: 27, Október-November-December 2012, s. 180.

Ferenc Črnko'nun kaleminden çıkmıştır. Kalenin mutfağında saklanıp, Osmanlıların eline esir düşerek mücadeleden sağ kurtulan Črnko, hatıralarını 1567-1568 civarında Hırvatça olarak kâğıda döktü. Günlük biçiminde kaleme alınan bu notlar daha sonra, yukarıdaki satırlarda değindiğimiz üzere Ljubljana hümânist Samuel Budina tarafından Latinceye çevrildi.

Črnko, Ali Portuk³⁷ palankalarından başlanarak Osmanlı kuvvetlerinin iç kaleye kadar bent ve siper açtığını, önlerine sudan ve bataklıktan geçecek şekilde büyük kereste yığınları attıklarını; bu vasıta ile gün be gün kaleye yaklaştıklarını yazmaktadır. İlâveten açtıkları her bentte, bir de içlerini yünle doldurdıkları çuvallardan siper yaptıklarını; yeniçerilerin kalenin palankalarına buradan ateş ettiğini kaydetmektedir.³⁸

Müellifini tespit edemediğimiz Hırvatça yazılmış *Boj pod Sigetom* [Sziget Savaşı] adlı eserden takip edebildiğimiz üzere yeniçeriler, Almás Çayı'nın yönünü değiştirerek kale duvarıyla temas gerçekleştirmişlerdir. Akabinde barut deposunu patlatmışlardır. Bu suretle açılan yarıktan kaleye nüfuz edilmeye çalışılmıştır. Zrinyi bu evrede elinde kalan askerlerle iç kaleye kapanmıştır.³⁹ Söz konusu aşamadan sonra Črnko'nun kayıtları ve Osmanlı verileri incelendiğinde, Zrinyi'nin kaleden akın etmek zorunda kalmasındaki temel nedenin, çalı ve odunları neft yağıyla karıştırmak suretiyle Osmanlı kuvvetlerinin iç kalenin etrafında çıkardığı yangın olduğu anlaşılmaktadır.⁴⁰ Neticede bey, yaklaşık 700 kişilik muhafız grubuyla intihar saldırısı yapmaya karar verdi. Bu esnada Črnko beyin artık ağır elbiselere lüzum görmediğini, kendisine engel olmayacak kıyafetler giymek istediğini ve yüz altın getirilmesini emrettiğini yazmakta, ardından şunları söylediğini not etmektedir: “*Bilir misiniz, düşman ya da soyguncu kıyafetlerimi çıkardığında hiç ganimet ya da değerli eşya bulamadım, demesin diye böyle yaparım.*”⁴¹ Kalenin anahtarlarını ve yüz altını yanına aldıktan sonra ise şöyle diyordu: “*İnanın bana elimi oynattığım sürece kılıcım ile canım için savaşabilirim. Kimse benden anahtarları ve yüz altını alamayacak, lakin ölümünden sonra bulanın olacaktırlar. Tanrıya yeminim olsun ki, Türkler beni karargâhlarına götürürken hiçbir şekilde çocuklar parmaklarıyla gösteremeyecektir.*”⁴²

³⁷ Kocaeli Sancak Beyi Ali Portuk Bey.

³⁸ Ferenc Črnko, *Podsjeđanje i Osvojenje Sigeta i Popratni Tekstovi Opsada Sigeta*, Liber, Zagreb, 1971, s. 13-14.

³⁹ Fran Kurelac, *Jačke ili Narodne Pesme Prostoga i Neprostopoga Puka Hrvatskoga: Po Župah Šoprunskoj, Mošonjskoj i Železnoj Na Ugrih*, Slovi Dragutina Albrechta, Zagreb, 1871, s. 94.

⁴⁰ Budina Sámuel..., 1978, s. 120. Solak-zâde Mehmed Hemdemî, *Târih-i...*, 1989, s. 301. Selânikî Mustafa Efendi, *Târih-i...*, 1999, s. 33-34. Karaçelebi-zâde Abdülâziz, *Süleyman-Nâme*, Konya İzzeddin Koyunoğlu Kütüphanesi, Kahire, Bulak Matbaası, 1248, No: 50585, s. 188-189.

⁴¹ “*Tudjâtok meg, ezt én azért tettem, hogy az ellenség vagy a rabló, aki lehúzza rôlam a ruhát, ne mondhasza, hogy semmi zsákmanyt vagy értéket nem talált nálam.*”

⁴² “*Higgyétek el nekem, míg ezt a kezemet mozgatni tudom, ezzel a karddal életemet védelmezhetem, senki sem fogja elvenni tôlem a kulcsokat és a száz aranyat. Halálom után pedig legyen azé, aki azokat megszerezte. Esküvelfogadtam meg Istennek, fogadalmat tettem, hogy engem soha nem fognak a törökök táborába vezetni, miközben a gyerekek ujjal mutogatnak rám.*” Budina Sámuel..., 1978, s. 120.

Bu süreci ifade eden bir diğer kaynak Brne Karnarutić'in kaleminden çıkmıştır. 1515-1573 yılları arasında yaşamış Hırvat kökenli Rönesans şairi, *Vazetje Sigeta Grada* [Sziget Kalesi'nin Fethi] adlı manzum eserinde kuşatmanın sonunu şöyle betimlemektedir:

*“Zrinyi kıyaşetini değıştirdi Cumartesi sabahı, // Üstüne aldı güzel mavi dola-
masını, // Tuttu iki yiğitlik hançerini, // Saldırmak üzere kurdu havan topunu.
Savaşa durdu böylece cesur yiğitleriyle, // Çekilmiş kılıçlar bulunurdu
her iki elinde. // Şöyle seslendi Sziget kahramanlarına: // Şimdi savaş
zamanıdır güçlü Szigetliler,
İzin vermeyelim bizi köle diye sürüklemelerine, // Küçük hayvanmışız
gibi vurmalarına, // Alalım kılıçlarımızı hep beraber mesutça, // Sadakat
gösterelim böylece tanrıya...”⁴³*

Akın başladığında derhal iç kalenin pazarına oradan da kale kapısına ulaşılmıştır. Buradaki havan topu, kale kapısı aralanır aralanmaz bekleyen Osmanlı kuvvetlerine karşı ateşlenerek zaman kazanılmak istenmiştir. Fakat söz konusu taktik Zrinyi'nin son hamlesi oldu. Önce vücudundan vurulmuş; ancak hala askerlerine komutanlık etmesi üzerine başından da isabet almıştır.⁴⁴

Črnko, Zrinyi'nin ölüm ve kalenin düşüş zamanını eşleştirmekte ve 7 Eylül tarihini vermektedir.⁴⁵ Konu üzerine eğilen bir diğer Macar vakanüvis Baranya kökenli hümanist tarihçi Miklós Istvánffy'dir. Kendisi Szigetvár'da şahsen bulunmuş, Zrinyi ile de tanışmıştır. Hatta akrabalarından biri Szigetvár kuşatmasında hayatını kaybetmiştir. Buna mukabil kendisi kalenin Osmanlı kontrolüne geçiş tarihi olarak Eylül'ün sekizini kaydetmektedir.⁴⁶ Yine onun kayıtlarına göre savaştan hemen sonra yeniçeri ağası Ali Paşa'nın emriyle Zrinyi'nin başı kesilmiş, kazığa geçirilerek askerlerin şahitliğine bırakılmıştır. Ardından II. Maximilian'a ulaştırılmak üzere Budin'e gönderilmiştir.⁴⁷

⁴³ “Zrinski vu soboto rano se obleče, // on leipe suite atlac k sebi pripaše, // dwei viteški sabli na roke položiše // ino takajše taraskoga ščida.

Onako pojdoše, z dobrimi vitezi, // a v rokaj mi držaše gologa bodaša. // Onamo govori sigečkim junakom: // Nosa zdaj gori, sigečki junaki,

Ne dajmo se mi zato zdaj poloviti, // kak jedne piščence bodo nas lovili. // Nego veselo na sable pojdimo, // onak pomerjemo, z Boga se ne spozabimo.” Brne Karnarutić, *Vazetje Sigeta grada. Složeno po Brni Karnarutiću Zadraninu*, Liber, Zagreb, 1971, s. 7.

⁴⁴ Solak-zâde Mehmed Hemdemî, *Târih-i...*, 1989, s. 301. Peçevi İbrahim Efendi, *Târih-i...*, 1992, s. 294. Karaçelebi-zâde Abdülaziz, *Süleyman...*, No: 50585, s. 189-190.

⁴⁵ *Budina Sámuel...*, 1978, s. 120. Ayrıca bkz. Fodor Pál-Varga Szabolcs, “Zrinyi Miklós és Szulejmán Halála”, *Történelmi Szemle*, Szám: 2, Év: 58, Kötet: 232, Aprilis-Május-Június 2016, s. 189.

⁴⁶ Miklos Istvánffy, *Magyarok Dolgairól Írt Históriaja. Tállyai Pál XVII. Századi Fordításában*, Bállassi Kiadó, Budapest, 2009, s. 26.

Bu tarih Selânikî ve Münecimbaşı'nın verdiği bilgilerle eşleşmektedir. Bkz. Selânikî Mustafa Efendi, *Târih-i...*, 1999, s. 34. Münecimbaşı Ahmed Dede Efendi, *Sahaifü'l-Ahbâr fi Vekâ-yü'l-A'sâr*, Cilt: II, Çeviren: İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, Eser No: 37, s. 587. Buna mukabil Bâb-ı Âli'nin Rûûs Defteri kayıtlarında da Črnko'nun notlarında olduğu gibi iç kalenin fethi 7 Eylül olarak geçmektedir. Bkz. BOA, Kamil Kepeci Tasnifi, *Rûûs Defterleri*, Defter No: 220, s. 115. Bu mesele hakkında ayrıca bkz. Ahmet Kerim Demireğen, *Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar Seferi (Hazırlıklar ve Fetih)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2006, s. 70-71.

⁴⁷ Miklos Istvánffy, *Magyarok Dolgairól...*, 2009, s. 26. Ayrıca bkz. Selânikî Mustafa Efendi, *Târih-i...*, 1999, s. 34-35.

Karnarutić bu evreyi şöyle kaleme almaktadır:

“...Nasıl bir talihsizliktir yeniçeri kurşunu, // Deler Miklós Zrínyi'nin bal-
dırını, // Otururken atında kılıç da bulur onu, // Gelir bağırna başkala-
rının kurşunu.

Lakin oldu ona en büyük dert üçüncüsünde, // Kurşun gelir alına ve
yüzüne, // Düştü artık kara toprağa, // Melun Türk sahip oldu bedenine.
Kestiler başını, // Götürdüler derhal Sultan Süleyman'a, // Öldürdüler
hepten Zrínyi'nin yiğitlerini, // Gaddar yeniçeriler katletti tümünü.”⁴⁸

Boj pod Sigetom'da da kuşatmanın sonu epik biçimde dile getirilmektedir:
“Çıktı Miklós Zrínyi üç kez kaleden, // İyi savaşıları, kudretli yiğitleriyle. //
Lanet yeniçeriler yürüdü üzerlerine, // Ateş ettiler Sziget'in kahramanlarının
başlarına.”⁴⁹

7 Eylül'de sultan da vefat etmiştir. Ancak havadisler Győr'deki karargâha
doğru şekilde ulaşmadığından Habsburg yönetimince sultanın hala sefere de-
vam ettiği, hatta ordusuyla Avrupa'da konaklayacağı düşünülmekteydi. Öyle
ki, Varadin Piskoposu Ferenc Forgács, Varadin'de Tokaj'ın kaybedildiğine ta-
mamen kanaat getirildiğini, zira ne o vakit ne de çok daha sonra kendilerine
hiçbir kesin malumat ulaşmadığını; üstelik Süleyman'ın civar kaleleri ele ge-
çirip, ahırları ve köprüleri düzene sokmak suretiyle Budin'de kışlayacağına
dair söylentiler olduğunu yazmaktadır.⁵⁰

Tutsak düşen Črnko, kuşatmanın ardından Sokullu Mehmed Paşa tara-
fından şahsen sorgulanarak, komutanın kalede neler bıraktığı öğrenilmeye
çalışıldı. Buna cevaben kendisi şunları söylemekteydi:

“Zrínyi'nin 100 bin Macar forinti, altından mamul bin eşyası ve başka
değerli pek çok malı vardır. Lakin bunların tümünü adamlarına pay et-
miştir. Kendisine sadece bir testi içinde takriben beş bin altın bırakmıştır.
Barut deposunun tedarigi kâfi derecededir. Fakat bizi kaleden çıkmaya
mecbur eden yangın şimdi orayı tehdit eder, sizin askerlerinizi de helak
edecektir.”

Bunu duyan vezir derhal askerlerine kaleden çıkması için emir verdiyse de
deponun patlamasına ve üç bin kadar askerinin hayatını kaybetmesine engel
olamamıştır.⁵¹

⁴⁸ “Oh, ta nesreča, janičar ga streiil // vu viteško bedro, Zrinskoga Mikloša, // na konji sedeči, z
bodašom seikaše, // a drugi ga streili vu viteške prsi.

Prevelika žalost, gda tretič ga streili, // Vu viteško čelo ober samoga lica. // Doli opadne na to
črno zemlo, // ondi ga popaše ti prekleti Turci.

Ino mu ne mesti glavno odsekoše // ino jo ponesoše k caro Solimano. // Zrinskoga vitezi vnogo
se sekaše, // prekleto janičare vse je postrilaše.” Brne Karnarutić, *Vazetje Sigeta...*, 1971, s. 16.

⁴⁹ “Taj Zrinski Mikula i tretin van pojde, // S dobrimi vitezi, dobrimi junaki. // Kleti janičari na nje
navališe, // Sigetske junake vse je postriljaše.” Fran Kurelac, *Jačke ili...*, 1871, s. 101-102.

⁵⁰ Ferenc Forgács, *Emlékirat Magyarországn Állapotáról Ferdinánd, János, Miksa Királyságra és II.
János Erdélyi Fejedelemségre Alatt*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1982, s. 313.

⁵¹ “Zrínyinek százezer magyar forintja és ezer arany opraha és több más értéke volt, de mindeze-
ket kiosztotta emberei között, csak egy ládában maradt vagy ötezer arany holmiya. Gazdagon volt
ellátva lóporraktára is, most azonban a tűz fenyegeti azt, a tűz, ami minket a vár átadására kény-

Mitleşen Bir Tarihsel Kişilik Olarak Zrínyi

Szigetvár kuşatmasının sonunda Zrínyi'nin sergilediği tavır, Macar tarih-yografisi ve edebiyatında beyin kişiliğini kültürleştirilmiş ve onu Hıristiyan kahraman tipinin temsilcisi haline getirmiştir. Öyle ki, bu bakış açısı Szigetvár'ın 1556'daki başarısız kuşatmasını ele alan yazımı dahi şekillendirmiştir. Bu anlamdaki ilk kayıt, Ferenc Tóke tarafından kaleme alınan *Historia Obsidionis Insulae Antemi* [Antemus Adası Kuşatmasının Tarihi] adlı ve 1556 muhasarasını konu edinen Macarca yazılmış eserdir. Başlıkta geçen ad kaleyi inşa eden Osvald Antemus'un ismini işaret etmekte olup, eserdeki satırlar Hıristiyanlığın ve Macarlığın büyük bir felaketle karşı karşıya olduğunu belirtmektedir:

*“Dinleyin Sziget'in ele geçirilişini, // Türk nedeniyle metruk çürüyüşünü,
// Az sayıda milletin çoka karşı cesaretini, // Dinsize karşı inançla ayakta kalışını.*

*Duydunuz eski ve yeni orduları, // Büyük, çok, kuvvetli kalelerinin feryatlarını,
// Lakin en büyüğünü aralarındaki, // Sadece düşünün Sziget'in o meselesini.*

*Süleyman otuz beş yıl boyunca, // Zafer kazanmıştır Macarların üstünde,
// On defa kan akıttı vahimce şimdiye dek: // Krıp geçirdi bu memleketi sınıra dek.*

Başlıca binaları almıştır eline, // Ayırmıştır bu ülkeyi kendisine, // Sırf yakasını bırakmıştır boynumuza, // Şimdi almak ister onu da.”⁵²

Eserde Macarların mücadelesi gittikçe yoğunlaşan dini bir atmosfer içinde anlatılmaktadır. Kuşatmanın başarısızlıkla sonuçlanmasına vurgu yapılarak manzum eser şöyle bitirilir: *“Büyük şükran sunun tanrıya, // Her yanda dua edin efendimiz İsa'ya, // Kalpten çağırın onu yardıma, // İsa, İsa gelecek size sığınak olmaya!”⁵³*

Szigetvár'ın ikinci kez kuşatılmasını konu alan Boj pod Sigetom'da da benzer bakış açısı takip edilmektedir: *“Hatırlayalım yüce beyler şimdi, // Sziget Kalesi'ni ve Miklós Zrínyi'yi, // Nasıl da kaybettik Sziget kentini, // Kayboldu ondan sonra Macar ülkesi...”⁵⁴*

szerített, és a ti csapataitokat is el fogja pusztítani.” Budina Sámuel..., 1978, s. 122. Ayrıca bkz. Feridun Ahmed Bey, *Nüzhet'ül...*, No: 14622, v. 30-b-31-a. Ramazan-zâde Âgehî Mansur Çelebi, *Fetihnâme-i...*, No: 3884, v. 22-b. Selânikî Mustafa Efendi, *Târih-i...*, 1999, s. 34-35.

⁵² *“Halgassátok Szigetnek megszállását, // Török miatt kietlen megromlását, // Kevés népnek sok ellen bátorságát, // Pogány ellen híven megmaradását.*

Hallottatok régi és új hadakat, // Nagy, sok, erős városnak véjvásokat, // De nem egyet azok közül nagyobbát, // Csak értsétek a Szigetnek ő dolgát.

Solimannus harminczöt esztendeig, // Diadalmas magyarokon lön addig, // Tíz szörnyű nagy, sok vérontást tön mindaddig: // Ez országot elrablá mind határig.”

Fő házakat mind kezéhez vett vala, // Ez országot övének tartja vala, // Csak gallérát nyakunkba hatta vala, // Azt kivonnia mostan akarja vala.” Obsidionis Insulae Antemi, Quae Nunc Regia Sziget Vocari Solita Est, Concinnata Per Rytmos Hungaricos Opera Francisci Tóke Anno 1556. Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár. Ms. 731. oct. Hung. sor: 1-16.

⁵³ *“Nagy hálátok az Istennek adjátok, // Az úr Krisztust mindenütt imádjátok, // Szivbül ötet se-gétségre híjjátok, // Jézus, Jézus léssen ti oltalmatok!” Obsidionis Insulae Antemi, Quae Nunc..., 1556, sor: 621-624.*

⁵⁴ *“Dobra gospoda, spomenemo se sada, // Od Sigeta grada Zrinskoga Mikule, // Kako smo zgubili Sigeta varoša, // Po kom je opustil naš ugarski orsag...” Fran Kurelac, Jačke ili..., 1871, s. 17.*

Kaynakta geçen bu satırlar aynı zamanda kuşatmanın toplumsal bilinçte yattığı etkiye dair bilgi vermekte, kale kuvvetlerinin sergilediği mücadele yerine sonuca odaklanarak Szigetvár'ın kaybedilişini trajik bir çerçevede betimlemektedir.

Szigetvár kuşatmasına dair Macarca kaleme alınan bir başka kayıt anonim olup, *Sziget Veszésérül Való Historia* [Sziget'in Kaybına Dair Tarih] adını taşımaktadır. Oldukça kısa olacak şekilde kaleme alınmış bu esere göre kalede bulunan askerler, Osmanlıların eline geçmelerini önlemek için birbirlerinin eşlerini öldürmeye başlamıştır. Ayrıca Osmanlı kuvvetlerinin baskısının sürekli artmasına rağmen, kalenin hala alınamamış olması nedeniyle Sultan Süleyman öfkesine yenik düşerek hastalanmış ve bundan ötürü vefat etmiştir. Müellifin eserini bitirirken teslim ya da anlaşma yoluyla Osmanlı idaresine giren Macar kalelerine atfen vurguladığı nokta dikkat çekicidir: “*Türklerin cesaret vasıtasıyla ele geçirebildikleri tek kale Sziget'tir, zira dürüş ile bir şey elde edilemeyeceğini anlamışlardır.*”⁵⁵

Szigetvár kuşatmasının mitleştirilmesi aşamasında karşılaştığımız bir diğer önemli eser Erdelli Evanjelik rahip Christianus Schesaeus tarafından 1571 senesinde tahrir edilmiştir. *De Capto Zygetho Historia* [Sziget'in Ele Geçirilmesinin Tarihi] adını taşıyan bu çalışma, Zrínyi'yi Hristiyan bir kahraman olarak öne çıkartmakta, Viyana'nın ve Hristiyanlığın koruyucusu olarak nitelermekte; ayrıca Sultan Süleyman'a uygun bir rakip olarak resmetmektedir. İlaveten müellif kaleyi İtalya'nın kapısı, Avusturya'nın kalkanı olarak betimlemektedir.⁵⁶

Miklós Zrínyi'nin aynı ada sahip büyük torunu da bu konuya eğilmiştir. Kendisi bir Habsburg generali olsa da Macar barok edebiyatında verdiği eserlerle adını duyurmuştur. 1651'e dek yazdıkları, *Adriai Tengernek Syrenaia Groff Zrini Miklós* adıyla bir ciltte toplanmış olup, yine bu tarihte Viyana'da yayımlanmıştır.

Bu ciltte yer alan *Szigeti Veszedelem*, Latince adıyla *Obsidionis Szigeti-anæ*, [Sziget Bâdiresi] konumuz açısından en çarpıcı kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Hristiyan kimliği üzerine inşa edilmiş çalışma “...*bu eseri Allah vere de kanımı son damlasına kadar akıtacağım Macar soylularına adarım.*” ifadesiyle başlamaktadır.⁵⁷ Takip edilen destansı ve dini atmosfer, eserin ikinci bölümünde yer alan 83, 84 ve 85. dörtlüklerde gittikçe yoğunlaşmaktadır:

“*Dinsizden kuranıp şehit düşeceksin, // Çünkü benim adım için mertçe öleceksin, // Zrínyi dinle şimdi ne diyeceğimi, // Artık söyleyeceğim geleceğini:*

⁵⁵ “*Sziget volt az egyetlen vár, amelyet a török vitézséggel*” vett be, ert hazugsággal semmit nem kaphata.”

Gáspár Heltai, *Cancionale, Az Az Historias Enekes Könyv, Mellyben Külemb Külemb Féle Szép Löt Dolgoc Vadnac Nyomtattua A Magyar Királyokról és Egyéb Szép Löt Dolgokról, Gyönyörűségesssec Oluasásra és Halgatásra, Colosvarot, 1574, s. 18.*

⁵⁶ Christianus Schesaeus, *Rvinae Pannonicae Libri Quator: Continentes Statum Reipub: E Religionis In Vngaria, Transylvania vicinis[ue] regionibus imperante Ioanne Secundo Electo Rege Vngariae...*, Witebergæ, Clemens Schleich & Antonius Schöne, 1571, s. 55-63.

⁵⁷ “...*dedicálom ezt az munkámat magyar nemességnek, adja Isten, hogy véremet utolsó csöppig hasznossan néki dedicálhassam.*” Gróf Zrínyi Miklós, *Adriai Tengernek...*, 1651, s. 1.

*Süleyman gelir ordularıyla Macaristan'a, // En önce uğrayacak senin kalene,
// Bekler aç kurt gibi ölümünü, // Sziget Kalesi'ne salar gücünü kudretini,
Lakin o göremeyecek senin sonunu, // Cesur ellerinden verecek canını, //
Binlerce Türk ile kaybedecek hayatını, // İşte o zaman ruhun erecek bana.*⁵⁸

Eserde olayların ele alınışındaki abartı dikkat çekicidir. Buna göre kale muhafızları temsil ettikleri ahlak bakımından Osmanlı kuvvetleri üzerinde baskı oluşturmaya başlamış ve Osmanlı askerleri arasında Zrínyi ve askerlerine karşı baş gösteren korku gittikçe artmıştır.⁵⁹

Sonuç

Belgrat'ın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi, Macaristan'ın güney savunma hattının çıktığı anlamına gelmekteydi. Bu genişlemeye karşılık Kanizsa, Győr, Szigetvár, Egri ve Temes kalelerini içine alacak ve Osmanlı egemenliğine girmiş toprakları çevreleyecek yeni bir kontur düzeni kurulmuştur. Vücuda getirilen yeni yapıyla birlikte ise Osmanlı ve Habsburg-Macar kuvvetleri arasındaki çarpışmalar daha çok kale kuşatmaları esasına bina edilmiştir. Miklós Zrínyi öncelikle bu savunma hattını güçlendirmeyi amaçlamış, Szigetvár komutanlığına atanmasıyla söz konusu politikasını pekiştirmiştir.

Zrínyi, Šubić adlı Hırvat kökenli bir aristokrat aileden gelmekteydi. Ailenin XIII. yüzyılda dahi toprak sahibi olduğuna dair veriler bulunmaktadır. Ancak Habsburg idaresi tarafından Kuzey Hırvatistan'daki Zrinski Kalesi'nin kendilerine verilmesinden sonra bu adı kullanmaya başladılar.

Bevin adını tam olarak duyurduğu gelişme, Macar tarihinin en travmatik olaylarından biri olan Mohaç Savaşı'dır. Bu dönemde Osmanlılara karşı verdiği mücadelelerden ötürü Hırvatistan valisi olarak atanmış, böylece Macar Krallığı'nın güneyini kontrolü altına almıştır. Askeri ve politik etkinliğini sürdüren Zrínyi, 1557 senesinde Szigetvár komutanlığına getirilecektir. Görüldüğü üzere generalin biyografisi Osmanlı genişlemesine karşı mücadele düzeninde biçim almaktadır. Lakin Tuna'nın güney kısımlarını elindeki askeri güç ile kontrol altında tutmaya çalışsa da Osmanlı ilerlemesi aleyhinde başarı sağlayamamıştır. Neticede 1566 senesine gelindiğinde Szigetvár, Osmanlı birliklerince kuşatma altına alınmıştır. Sultan Süleyman'ın 9 Ağustos'ta havaliye varmasına karşılık Zrínyi, 7 Eylül'e dek kaleyi savunabilmiş; fakat daha fazla direnemeyeceğini anladığında son hamle olarak canını ortaya koymuştur. Bu olay aynı zamanda Macar ve Hırvat tarihinde bir kırılma noktası yaratmış, Osmanlı egemenliğine karşı verilen mücadelelerde tarihi ve politik bir dayanak noktası haline gelmiştir.

⁵⁸ "Martyromságot fogsz pogántul szenvedni, // Mert az én nevemért fogsz bátran meghalni. // Zrínyi, hallgasd meg most, mit fogok mondani, // Im te jövendőidet fogom számlálni. Szulimán haddal jün az Magyarországra, // És legelőször is fog jünni váradra, // Lesni, mint éh farkas, fog te halálodra, // Hatalmát, erejét veszti Szigetvárra. De ő nem fogja te romlásodat látni, // Mert vitéz kezeid miát fog meghalni, // Sok ezer töröknek kell ottan meghalni, // Akkor az te leked fog hozzám szállani." Gróf Zrínyi Miklós, *Adriai Tengernek...*, 1651, s. 54.

⁵⁹ Gróf Zrínyi Miklós, *Adriai Tengernek...*, 1651, s. 46.

Bu anlamda destanlaştırılan Szigetvár savunmasının tarihsel metodoloji çerçevesinde değerlendirilmesi çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir. Söz konusu noktadan yola çıkılarak, hümanist tarih yazımı temelinde şekillenen XVI. ve XVII. yüzyıl Macar ve Hırvat vakanüvisliği ile edebi yazımı incelenmiş olup, elde edilen sonuçlar Osmanlı vesikaları ile karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Bu vasıtayla farklı kültürlere sahip tarafların olaylara bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aslında sadece yerel kontrolü elinde bulunduran Habsburg himayesindeki bir Macar beyinin, Avrupa egemenliğine talip olan bir imparatorluk ordusuna mukavemet etmeye çalışması ve Osmanlı kuvvetlerine karşı elindeki bir avuç askerle neredeyse bir ay boyunca mücadele vermesi, kendisinin Macar ve Hırvat kroniklerinde en önemli şahsiyetlerden biri olarak ele alınmasını beraberinde getirmiştir. Hatta kişiliği ve gerçekleştirdiği mücadele Hıristiyan teolojisi temelinde rekonstrüksiyona tabi tutulmuştur. Bu bakımdan generalin yılmaz tutumundaki temel motivasyonun ne olduğunun gösterilmesi, çalışmanın bir diğer önemli amacını teşkil etmektedir. Yeni Çağ Macar tarihçiliğindeki izdüşümde takip edilebildiği üzere söylenebilir ki, beyin dünya görüşü Hıristiyan âleminin Türklere karşı ölüm kalım mücadelesi platformunda teşekkül etmektedir. Söz konusu itibarla ilgili tarihi vesikalardaki karamsarlık, çaresizlik ve trajedi belirgin ölçüde takip edilebilmektedir. Ancak yine bu belgelerde general, canına mal olan mücadelesiyle Hıristiyan Macarlığın muhafızlığını ve dolayısıyla günahlarını üstlenmeye muktedir olmuştur. Dahası, Zrínyi ve onunla birlikte kanını akıtan kale muhafızları vatan sevgisi, dayanışma, hayatını adama, ahlaki saflık gibi en saf duyguları temsil etmektedir. Lakin Osmanlı askerleri için mesele bir vatan savunması değildir, dolayısıyla beraberinde gelen ahlaki sorumlulukları da yoktur.

Aslına bakılırsa kale komutanı ve muhafızlarının hayatlarını feda etmesi üzerine inşa edilen mübalağa ve yaratılan dini atmosfer, tarih yazımı açısından bir dayanak noktasına sahiptir. Zira Hıristiyan teolojisinde toplumun günahları dolayısıyla bireyin kendini feda etmesine rastlanmakta ve bu anlayış hümanist tarih düşüncesine de adapte edilmektedir. Söz konusu usul, her ne kadar dönemin bakış açısı üzerinde şekillenip, hakikatten ödün verilmesine neden olsa da bu minvalde yazılan eserler, meselelerin ele alınışını salt pozitivist düzlemde çıkartmakta; olayları toplumun ve bireylerin beklentileri, duygu dünyası ve manevi değerleri ile harmanlayıp yansıtmaktadırlar.

Kaynaklar

A. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

Kamil Kepeci Tasnifi, *Rüüs Defterleri*, Defter No: 220.

Magyar Nemzeti Levéltár.

MKA E 185 Nádasdy Család lt. Missiles 22. d. Nádasdy Kristóf-Nádasdy Tamásné, Nr. 23.

Magyar Országos Széchényi Könyvtár.

Obsidionis Insulae Antemi, Quae Nunc Regia Sziget Vocari Solita Est, Concinnata Per Rytmos Hungaricos Opera Francisci Töke Anno 1556. Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár. Ms. 731. oct. Hung.

Topkapı Müzesi Sarayı Arşivi.
No: E. 1421.

B. Kaynak Eserler

BARABÁS, Samu: *Zrinyi Miklós A Szigetvári Hős Életére Vonatkozó Levelek és Okiratok=Codex Epistolaris et Diplomaticus Comitum Nicolai de Zrinio*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1899.

Budina Sámuel Históriája Magyarul és Latinul Szigetvár 1566. Évi Ostromáról, Szigetvári Várbaráti Kör, Szigetvár, 1978.

ČRNKO, Ferenac: *Podsjeđanje i Osvojenje Sigeta i Popratni Tekstovi Opsada Sigeta*, Liber, Zagreb, 1971.

FERİDUN AHMED BEY: *Nüzhet'ül-Ahbâr'il-Esrâr der Sefer-i Sigetvár*, Konya İzzeddin Koyunoğlu Kütüphanesi, No: 14622.

FORGÁCH, Ferenc: *Emlékirat Magyarország Állapotáról Ferdinánd, János, Miksa Királysága és II. János Erdélyi Fejedelemsége Alatt*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1982.

GRÓF Zrínyi Miklós: *Adriai Tengernek Sirenaia*, Groff Zrini Miklós, Kiadta: Kazinczy Ferencz, Kosmerovi Máté Czászár Ő Felsége Könyvnyomtatója, Béch, 1651.

HELTAI, Gáspár: *Cancionale, Az Az Historias Enekes Könyw, Mellyben Külemb Külemb Féle Szép Löt Dolgoc Vadnac Nyomtatua A Magyarai Királyokról és Egyéb Szép Löt Dolgokról, Gyönyörűségesséc Oluasásra és Halgatásra*, Colosvarot, 1574.

ISTVÁNFY, Miklos: *Magyarok Dolgairól Írt Históriája. Tállyai Pál XVII. Századi Fordításában*, Balassi Kiadó, Budapest, 2009.

KARAÇELEBİ-ZÂDE ABDÜLAZİZ: *Süleyman-Nâme*, Konya İzzeddin Koyunoğlu Kütüphanesi, Kahire, Bulak Matbaası, 1248, No: 50585.

KARNARUTIĆ, Brne: *Vazetje Sigeta grada. Složeno po Brni Karnarutiću Zadraniinu*, Liber, Zagreb, 1971.

KURELAC, Fran: *Jačke ili Narodne Pesme Prostoga i Neprostopa Puka Hrvatskoga: Po Župah Šoprunskoj, Mošonjskoj i Železnoj Na Ugrih*, Slovi Dragutina Albrechta, Zagreb, 1871.

LABACENSEM, Samvelem Bvdinam: *Historia Sigethi, Totivs Sclavoniæ Fortissimi Propvgnacvli, quod à Solymanno Turcarum Imperatore nuper captum Christianisq; ereptum eft, ex Croatico fermone in Latinum conuersa, Officina Caspari Stainhoferi, Viennæ, 1568.*

MÜNECCİBAŞI AHMED DEDE EFENDİ: *Sahaifü'l-Ahbâr ft Vekâ-yiü'l-A'sâr*, Cilt: II, Çeviren: İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, Eser No: 37.

NYERGES, Judit-KÖSZEGHY, Péter: *Zrínyi Miklós Válogatott Levelei*, Balassi Kiadó, Budapest, 1997.

PANNONI, Likolai Isthvanfi: *Historiarvm de Rebus Vngaricis Libri XXXIV*, Sumptibus Antonij Hierati, 1622.

PEÇEVİ İBRAHİM EFENDİ: *Târîh-i Peçevî*, Cilt: I, Yayına Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Mersin, 1992.

RAMAZAN-ZÂDE ÂGEHÎ MANSUR ÇELEBİ: *Fetihnâme-i Kal'a-i Sigetvâr*, İstanbul Üniversitesi Tarih Yazmaları, No: 3884.

RÁTH, Károly-RÓMER, Flóris: *Györi Történelmi és Régészeti Füzetek*, Volume: II, Sauerwein Géza, Győr, 1863.

SCHESSAEUS, Christianus: *Rvinae Pannonicae Libri Quatuor: Continentes Statum Reipub: E Religionis In Vngaria, Transylvania vicinis[ue] regionibus imperante Ioanne Secundo Electo Rege Vngariae...*, Witebergæ, Clemens Schleich & Antonius Schöne, 1571.

SELÂNİKÎ MUSTAFA EFENDİ: *Târîh-i Selânikî*, Cilt: I, Yayına Hazırlayan: Mehmet İpşirli, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

SOLAK-ZÂDE MEHMED HEMDEMÎ: *Târîh-i Solak-zâde*, Cilt: II, Yayına Hazırlayan: Vahid Çabuk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

C. Tetkik Eserler

BAGI, Zoltán Péter: "A 16-17. Századi Határvidéki és Diplomáciai Kémkedés Magyar Nyelvű Irodalmának Áttekintése", *AETAS*, Szám: 4, Év: 24, Kötet: 27, Október-December 2012, s. 176-187.

BESSENYEI, József: "Szigetvári Zrínyi Miklós", *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica, Tomus IX.-Fasciculus 4*, Szerkesztette: Bene Sándor-Hausner Gábor, E Typographeo Universitatis, Miskolc, 2004, s. 39-59.

BOGDÁN, István: *Régi Magyar Mértékek*, Gondolat Zsebkönyvek, Budapest, 1987.

CSÁNKI, Dezső: *Magyarország Vármegyéi és Városai Enciklopédiája*, Somogy Vármegye, Országos Monografia Társaság, Budapest, 1896.

DEMİREĞEN, Ahmet Kerim: *Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar Seferi (Hazırlıklar ve Fetih)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2006.

FERENC, Salamon: *Az Első Zrínyiek*, Heckenast Gusztáv, Pest, 1865.

GÁRDONY, Albert: "Pest Városa a Középkor Alkonyán", *Tanulmányok Budapest Multjából*, Szerkesztette: Nemethy Károly és Budó Jusztin, Budapest Székesfőváros Kiadása, Budapest 1938, s. 1-15.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib: "Kanunî Sultan Süleyman'ın 1566 Szigetvar Seferi Sebepleri ve Hazırlıkları", *Tarih Dergisi*, Sayı: 21, Yıl: 17, Cilt: 16, Mart 1966, s. 1-14.

HUNGLER, József: *A Török Kori Veszprém*, Veszprém Megyei Könyvtár, Veszprém, 1986.

KALSAN, Vladimir: "Adalékok A Muraköz Történetéhez", *Vármegyék és Szabad Kerületek, 1-2, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei* 27, Szerkesztette: Radics Kálmán, A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Igazgatója, Debrecen, 2001, s. 313-317.

KOCH, Matthias: *Quellen zur Geschichte des Kaisers Maximilian II*, Voigt & Günther, Leipzig, 1861.

MURPHEY, Rhoads: *Ottoman Warfare 1500-1700*, UCL Press, London, 1999.

OROSS, András: *A Magyar Királyság Törökellenes Határvédelmi Rendszerének Felszámolása és Átszervezése A 17-18. Század Fordulóján*, Phd Disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2011.

PÁL, Fodor-SZABOLCS, Varga: “Zrínyi Miklós és Szulejmán Halála”, *Történelmi Szemle*, Szám: 2, Év: 58, Kötet: 232, Április-Május-Június 2016, s. 181-201.

PÁLFFY, Géza: “A Bajcsavárig Vezető Út. A Stájer Rendek Részvétele A Dél-Dunántúl Határvédelmében A 16. Században”, *Weitschawar / Bajcsa-Vár Egy Stájer Erődítmény Magyarországon A 16. Század Második Felében*, Szerkesztette: Kovács Gyöngyi, Vándor László Megyei Múzeumigazgató, Zalaegerszeg, 2002, s. 11-26.

PÁLFFY, Géza: “Egy Horvát-Magyar Főúri Család A Habsburg Monarchia Nemzetek Feletti Arisztokráciájában. A Zrínyiek Határon Átívelő Kapcsolatai”, *A Zrínyiek A Magyar és A Horvát Históriaiban*, Szerkesztette: Bene Sándor-Hausner Gábor, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, s. 39-67.

PÁLFFY, Géza: “Magyar Arisztokraták-Horvát Nemesek: Identitások A 16-17. Században”, *História*, Szám: 5-6, Év: 33, Kötet: 208, Május-Június 2011, s. 24-28.

PÁLFFY, Géza: “Közép-Európa Közös Hőse A Szigetvári Zrínyi Miklós A Magyar-Horvát Királyság és A Habsburg Monarchia Elitjében”, *Magyar Tudomány*, Szám: 9, Év: 177, Kötet: 60, Szeptember 2016, s. 1048-1056.

SEBESTYÉN, Gyula: *Zrínyi Miklós, A Szigetvári Hős*, Franklin Társulat, Budapest, 1896.

SZAKÁLY, Ferenc: “Nándorfehérvár 1521-es Ostromához”, *Hadtörténelmi Közlemények*, Szám: 4, Év: 25, Kötet: 179, Január 1978, s. 484-499.

TRUBICS, Lilla Anna: *Odnos Hrvatske i Mađarske Barokne Epike: Prijevod i Adaptacija Mađarska i Hrvatska Zrinijada Diplomski Rad*, Sveučilište u Zagrebu Filozofski Fakultet Odsjek za Hungarologiju Turkologiju i Judaistiku, Zagreb, Srpanj, 2014.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakki: *Osmanlı Tarihi*, Cilt: II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

VACHA, Brigitte: *Die Habsburger. Eine Europäische Familiengeschichte*, Styria, Graz/Wien/Köln, 1992.